

Toerisme

Samenvatting van het themarapport

Onderdeel van het project:
Our Common Future 2.0
2010-2011

Thematrekkers:

Johan Kasper

Deelnemers:

Miranda Bens; Stefanie Boomsma; Elena Cavagnaro; Moniek van Daal; Sander Elzerman; Gijs van Hesteren; Kirsten Jansen; Wilma Lankhorst; Leon van Rijckevorsel; Remco Timmermans; Bertus van der Tuuk

© 2011 Stichting Our Common Future, Doetinchem

Deze samenvatting is onderdeel van het crowdsourcing project Our Common Future 2.0 (OCF 2.0), uitgevoerd door 400 vrijwilligers. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Stichting Our Common Future.

De inhoud van deze samenvatting is gebaseerd op een van de negentien deelrapporten en vele en zeer diverse bronnen, bijeengebracht door vrijwilligers. De eindredactie van OCF 2.0 besteedt de uiterste zorg aan de betrouwbaarheid en de volledigheid van alle gepubliceerde informatie. Onjuistheden kunnen echter niet worden voorkomen. Hoewel bij het gereedmaken van deze samenvatting de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, bestaat altijd de mogelijkheid dat bepaalde informatie na verloop van tijd verouderd of niet meer juist is. Wij zijn niet aansprakelijk voor de gevolgen van activiteiten die worden ondernomen op basis van deze samenvatting.

Bepaalde verwijzingen in deze samenvatting voeren naar informatiebronnen die door derden worden bijgehouden en waarover wij geen controle hebben. Wij dragen dus niet de verantwoordelijkheid voor de nauwkeurigheid of enig ander aspect van de informatie uit die bronnen. Het noemen van deze informatiebronnen is op geen enkele manier een aanbeveling voor de auteur of goedkeuring van de informatie.

De redactie heeft haar uiterste best gedaan om bronnen en rechthebbenden van beeldmateriaal dat wordt gebruikt te achterhalen en te vermelden. Wanneer desondanks beeldmateriaal wordt getoond waarvan u (mede)rechthebbende bent en voor het gebruik waarvan u niet als bron of rechthebbende wordt genoemd, ofwel voor het gebruik waarvoor u geen toestemming verleent, kunt u zich in verbinding stellen met de redactie via de website www.ourcommonfuture.nl. Het project OCF 2.0 heeft een informatief, non-commercieel karakter.

Het project

Our Common Future 2.0 (OCF 2.0) is een innovatief crowdsourcing project rond duurzaamheid nu en in de toekomst. Met ruim vierhonderd mensen is in korte tijd een toekomstvisie ontwikkeld op negentien belangrijke maatschappelijke thema's:

- Afval;
- Bestuur;
- Duurzaamheid;
- Maatschappij;
- Natuur;
- Economie;
- Energie;
- Leiderschap;
- Leren;
- Mobiliteit;
- Productie;
- Sociale Media;
- Spiritualiteit;
- Toerisme;
- Voeding;
- Water;
- Werk;
- Wonen;
- Zorg.

Meerstemmig debat over duurzaamheid

Het doel van dit project was om met elkaar op een ongewone manier na te denken over de betekenis en ontwikkeling van 'duurzaamheid'. Al lang is die term niet meer het exclusieve domein van milieukundigen en ecologen. Het begrip duurzaamheid wordt voor steeds meer onderwerpen gebruikt. Dat is soms lastig want daarmee vervaagt de betekenis. Tegelijkertijd is die verbreding ook positief, want het geeft aan dat het debat over duurzaamheid zich steeds verder ontwikkelt.

Het project Our Common Future 2.0 presenteert dan ook niet dé definitie van duurzaamheid, maar toont juist meerdere invalshoeken van en opvattingen over duurzaamheid naast elkaar. Deze meerstemmigheid of polyfonie is een realistische afspiegeling van het maatschappelijke debat over duurzaamheid. Op de website van het project (www.ourcommonfuture.nl) staan over alle thema's deelrapporten en uitgebreide samenvattingen voor wie verdieping zoekt.

Het resultaat is ook terug te lezen in het boek *Duurzaam Denken Doen*. Het boek is geschreven voor een breed publiek, voor mensen zoals jij en ik in Nederland, en niet speciaal voor wetenschappers, beleidsmakers of managers. De intentie is om een goed toegankelijk en prettig leesbaar boek aan te reiken.

Net als in de werkelijkheid verloopt het debat soms analytisch en soms een tikje rommelig, soms met een vleugje humor of met kritiek, soms met onderbouwde bijdragen en af en toe met losse opmerkingen. Het is aan de lezer om door de tekst heen als het ware in debat te gaan met de honderden mensen die hebben meegedacht.

De poster

Tourism 2035

To boldly go where no man has gone before

Aftrap OCP 2.0 Reizen wordt goedkoper >D reizen achter je PC Materiaal uit biomassa Wereldwijd toerisme 100% duurzaam
Healthy ageing USP Nederland - duurzaamheid Jan Modaal reist naar maan Voorzieningen onderdeel ecologie

Uitgaand

Seniorencommunities
Zonnige oorden
Zorg, vermaak en wonen
Virtueel
Weggaan en thuisblijven
Versnippering vraag en aanbod

Inkomend

Nieuwe toeristen
Aanpassing infrastructuur
Trekpleisters: vrijstaat en erfgoed
Water
Europa 1 bestemming
Samenwerking Europese landen

Binnenlands

Bewuste toerist Overkappen Efteling Doorbraak virtueel toerisme Binde energiecrisis Wereldwijd toerisme 100% duurzaam
CO2 driver eco footprint Biodiversiteit driver economie Geen CO2 uitstoot transport Meetbare daling broeikasgassen

Inhoudsopgave

Impressies van een tweedaagse vakantie in 2035...	1
Op weg naar 2035 – prettige vakantie!	2
Analyse	3
Welke verbeteringen zijn gewenst?	4
Wat kan er nu al gedaan worden?	6
Bronvermelding	8

De wereld kennen en verkennen in 2035

Over de toekomst van vrijetijdsbesteding

Impressies van een tweedaagse vakantie in 2035...

Het is 21 juni 2035. *“Een enkele reis van Tolkamer naar Slot Loevestein graag”*. De virtuele gastvrouw vraagt of ik tussenstops wil maken. *“Ja, bij de Liburna in Millingen, de voedselflat in Kekerdom, de roeibaan in Veur-Lent en de kribkop van Bato”*. De robot reikt me een chip aan en wenst me een goede vlucht. Ik loop met de jet-pack naar de startplaats en installeer alles. De rugzak blaast zich vol en ik stijg langzaam op. Daarna kom ik automatisch in de ideale vliegstand om van het schitterende uitzicht te genieten. Wat heerlijk om per jet-pack te reizen! Je vliegt 150 meter hoog. Alles is zo geprogrammeerd dat je optimaal van de vliegervaring geniet, zonder ergens op te hoeven letten. WaalWeelde is het eerste gebied in Europa waar je op deze milieuvriendelijke manier kan reizen. Het was in 2025 het eerste CO₂-neutrale gebied van Europa.

De rivier slingert door het landschap. Ik zie beneden velden vol kleurrijke bloemen en bloeiende bomen. Het binnenmeer ziet roze van de flamingo's. Fel gekeurde vogels begroeten me in de lucht. De smart-viewer voegt hieraan mooi zingende vogels toe die je sinds enkele jaren in dit gebied tegenkomt. De eerste tussenstop doemt inmiddels op: de Romeinse haven van Liburna. Ik richt mijn smart-viewer op de haven en luister naar de gesproken geschiedenis. Ondertussen zweef ik comfortabel verder.

Handig, zo'n smart-viewer. Wat je allemaal te weten komt en hoe makkelijk het gaat, dat kon men begin 21^e eeuw niet vermoeden! Je kan eindeloos informatie, beelden en geluiden op je af laten komen, net wat je wenst. Rond de laatste eeuwwisseling spraken ze van "virtueel", ze zagen het apart van wat ze "werkelijkheid" noemden. Ze kenden toen nog niet die gecombineerde ervaring die we nu als verrijkend zien. Toch wel interessant om in de geschiedenis te duiken!

Het warmere klimaat heeft de laatste 20 jaar in dit deel van Europa de biodiversiteit enorm verrijkt. Nu Nederland de Rivièra van Noord-Europa is geworden, leeft en groeit hier enorm veel. Waar eens koren groeide zie ik nu wijngaarden, tropische fruitbomen en zelfs theeplantages. De smart-viewer meldt dat er wordt geëxperimenteerd met koffie. Dit gebied was van oudsher bekend om haar glastuinbouw. Door nieuwe bouwmethoden levert één kas nu ook energie aan 500 woonhuizen. De glastuinbouw als regionale energieleverancier: wie had dit begin 21e eeuw gedacht! Vrijgekomen warmte uit de kassen wordt ondergronds opgeslagen en naar behoefte benut.

Samenvatting OCF-themaraapport Toerisme

Er zijn sinds 2025 in het rivierengebied allerlei nieuwe vormen voor overnachting dicht bij de natuur opgezet. Bijvoorbeeld een slaapbos met boomhutten naast de haven van Liburna. Mijn smart-viewer toont hoe de houten slaaphuisjes met banden aan bomen vastzitten. Je slaapt als in een vogelhuisje vlak boven de grond. Als het water mocht stijgen dan blijf je in je slaap lekker droog. Even verderop kun je paalkamperen.

Later deze dag...

Dat was een indrukwekkende dag: een heerlijke reis, zoveel te zien onderweg en in Liburna, zoveel virtuele belevingen eraan toegevoegd! De nacht breng ik door in het zeppelinhotel boven Veur-Lent. Wat een schitterend uitzicht over stad en rivier! Met een druk op de knop maak ik een tijdreis door de geschiedenis. Ik zie de Romeinen met hun houten schepen de rivier afzakken en Noviomagus stichten. De Batavieren komen voorbij op vloten. Weer een sprong in de tijd en ik zie Vikingen met drakenkopschepen op me afkomen. Dan zit ik middenin een groots Middeleeuws feest, met hofschilders volop aan het werk. Katharine van Kleef verbouwt het Valkhof en brengt een dankgebed uit in de Barbarosa-kapel. De Vrede van Nijmegen wordt getekend. Prins Maurits verschijnt met zijn gevolg bij Fort Knotsenburg. De ene beleving na de andere, van alles tegelijk: zo kun je eindeloos doorgaan! Met een heerlijk muziekje val ik tenslotte in een diepe vredige slaap.

Bij het ontbijt een kakelend vers eitje, gegarandeerd jonger dan 24 uur. Vers brood van de molen, kaas, gerookte ham. Coleur locale van de Ravenswaard op het bord, dat is nog eens genieten! Iets later daalt de zeppelin naar de grond om nieuwe gasten te ontvangen. Op naar de volgende tussenstop! Waard en waardin zwaaien ons uit. We stijgen langzaam op in de jet-pack.

Later, de tweede dag...

De terugreis van slot Loevestein naar Tolkamer doe ik per bus die als een vis door het water gaat. Door de glasbodem zie ik het exotische leven in de Waal. Kleurrijk koraal, scholen vliegende vissen, een verdwaalde maanvis en tientallen soorten watermieren: kortom een feeëriek onderwaterschouwspel. Voor ik er erg in heb zit de twee uur durende terugtocht erop. Gelukkig kan ik thuis, via mijn 5D-geurencamera, alle belevissen nog eens overdoen.

Op weg naar 2035 – prettige vakantie!

De wereld van 2035 wordt een Global Village. Mensen buiten de westerse wereld groeien naar een steeds hogere levensstandaard. Zij kunnen steeds meer besteden en zullen dit ook doen. De politieke situatie in de wereld wordt steeds stabiel. De niet-westerse wereldbevolking groeit (NBTC, 2008). De westerse wereld kan, door al deze ontwikkelingen, in 2035 veel meer niet-westerse toeristen erbij verwelkomen en mensen uit westerse landen kunnen zelf naar steeds meer nieuwe gebieden op vakantie.

Samenvatting OCF-themaraapport Toerisme

Het blijkt dat de meeste personen samen willen recreëren in grote attracties. Toeristische ondernemers zullen dan ook kansen aangrijpen en nieuwe grote voorzieningen opbouwen met voor elk wat wils. Deze toeristische attracties en hun omgeving worden vanaf de opstart duurzaam opgezet:

- slimme indeling van landschappen ontziet kwetsbare delen van de natuur;
- bezoekers worden bewust gemaakt van de natuurbescherming waardoor zij de natuur beter beleven zonder de omgeving te schaden;
- de attracties hebben weinig energie nodig om te functioneren;
- de attracties produceren energie voor zichzelf en nog veel meer voor hun omgeving;
- lokaal voedsel en lokale producten worden aangeboden, verantwoord en in verantwoorde hoeveelheden.

En die vele mensen die zoveel en soms zo ver reizen, vervuult dat niet? Nee, in 2035 niet meer. Snelle technologische ontwikkelingen vanaf eind 20^e eeuw blijven ongemerkt doorgaan en worden steeds slimmer en meer verantwoord toegepast. Hierdoor kan er ruim vóór 2035 al betaalbaar en verantwoord worden gereisd met hernieuwbare brandstoffen en alternatieve energiebronnen (Platform Groene Grondstoffen, 2008).

Ook anderszins gaat onmerkbare technologie helpen de wereld te verbeteren en het leven te verrijken. Er waren begin 21^e eeuw bijvoorbeeld al smartphones. Rond 2035 kan er nog veel meer. Het gaat er vooral om wat iemand nodig heeft, waar iemand zin in heeft. Je roept precies de informatie op die je nodig hebt, of je laat je verrassen. De variatie in virtueel vermaak is eindeloos. Beeld, geluid, geur en waarschijnlijk nog veel meer dan begin 21^e eeuw voor mogelijk werd gehouden. Altijd en overal, een nieuwe vorm van vakantievieren erbij. Het kan vooral ook samen met het al eeuwenoude "echte" vermaak. Dat wordt ongekende levensverrijking!

Analyse

Vakantie, of gewoon even weg, wie wil het niet? Bijvoorbeeld een middagje dierentuin, geregeld naar de camping, een paar weken trekken door de Himalaya: alles is denkbaar. Het kan vlakbij huis, wat verder weg, of in een ver deel van de wereld. Het kan voor enkele uren, dagen, weken, of nog veel langer. Er is sprake van toerisme in alle situaties waarin personen van hun vrije tijd genieten. Toerisme betekent reizen, verblijven en activiteiten ondernemen tijdens verblijf. Deze aspecten worden nu nader bekeken.

Het reizen per auto, boot en vliegtuig anno 2011 is verre van duurzaam. Verbranding van fossiele brandstoffen geeft vervuiling en broeikasgassen. De beschikbaarheid van olie is eindig. Vervuilend reizen lijkt minder duur dan schoon reizen. Verblijven op toeristische locaties levert nu veel afval op. Hiedoor gaan accomodaties, attracties en niet te vergeten de leefomgeving van lokale bewoners sterk achteruit. Waterverbruik door toeristisch verblijf kan de gebieden benadelen, vooral waar water al schaars is (Wijnen, 2009). De locale natuur kan

Samenvatting OCF-themaraapport Toerisme

lijden onder vervuiling, waterschaarste, lawaai of verstoring door aanwezigheid van mensen. Alle toeristische activiteiten oefenen invloed uit op de omgeving, omdat producten en diensten van de natuur worden "geconsumeerd" (Wackernagel & Rees, 1999). Deze activiteiten kunnen de biodiversiteit verminderen.

Een uitdaging voor de toekomst is dus dat reizen, verblijven en andere toeristische activiteiten de wereld en de natuur gaan ontzien of liever nog verrijken.

De wereld wordt steeds opener en deze ontwikkeling blijft doorgaan. In 2035 is men hierin nog veel verder, overal ter wereld. Iedereen is steeds beter geïnformeerd. De mensen zullen in 2035 gericht zijn op samen delen, beseffend dat ze met zijn allen meer weten en kunnen dan alleen (Boschma & Groen, 2007). Het Nieuwe Werken maakt ook dat virtuele netwerken een belangrijk deel van de persoonlijke contacten bepalen. Vrije tijd en toerisme worden nog meer het domein waarin men zich kan onderscheiden van anderen.

Onderscheid tussen "echt" en virtueel verdwijnt; het is niet meer relevant. De mens van 2035 vraagt en krijgt totaalbeleving. Meer-dimensionaal en multi-mediaal, reëel en virtueel gecombineerd: onze zintuigen worden in 2035 rechtstreeks geprikkeld, zodat we ervaringen intenser beleven en als werkelijkheid ervaren. Dit is gewoon een vervolg op de ontwikkelingen sinds het einde van de 20^e eeuw. De technologie is nu in 2011 al ver en wordt steeds gebruiksvriendelijker. Er was rond de eeuwwisseling al steeds meer informatie binnen enkele minuten op een beeldscherm te krijgen. Als mensen zoveel weten, zullen ze ook daadwerkelijk allerlei plaatsen willen bezoeken. De behoefte om erop uit te trekken zit immers diep in de genen en virtuele ervaringen zullen de reislust voeden. Vakantie is en blijft altijd een eerste levensbehoefte. Voor de werkenden die het hard nodig hebben, en voor de steeds vitalere ouderen die betekenis aan hun leven willen blijven geven.

Een uitdaging voor de toekomst is dus dat vele bestemmingen wereldwijd toegankelijk worden voor mensen vanuit de hele wereld, betaalbaar en verantwoord.

Welke verbeteringen zijn gewenst?

In het voorgaande is een ideaalbeeld geschetst voor toerisme in de toekomst rond 2035. Vergeleken met 2011 zal er een en ander in de wereld moeten verbeteren, wil zo'n ideaalbeeld werkelijkheid worden. Sommige veranderingen in de nabije toekomst zijn nauwelijks te beïnvloeden en redelijk voorspelbaar: bijvoorbeeld de al genoemde groei van de wereldbevolking en de doorgaande technologische ontwikkelingen inclusief toenemend gebruiksgemak. De bevolking in westerse landen zal ongeveer even groot blijven als begin 21^e eeuw. Dit geldt ook voor Nederland. De samenstelling van de bevolking wordt wel anders. Door de samenstelling van de bevolking rond 2035 komt er een nog sterker gevarieerde vraag naar allerlei vormen van vrijetijdsbesteding.

box 1 De Nederlandse bevolking in 2035

Een kwart van de Nederlandse bevolking in 2035 is ouder dan 65 jaar. Deze ouderen blijven lang gezond. Zij vormen een steeds grotere en onafhankelijker bevolkingsgroep. Ze maken buitenlandse reizen en kiezen voor comfort en toegesneden zorg. Hun recreatie-activiteiten en vakanties spreiden zich over de week en het jaar.

Een kwart van de Nederlandse bevolking in 2035 is van buitenlandse herkomst. Het recreatiegedrag van de tweede en derde generatie gaat meer lijken op dat van de autochtone Nederlander, maar er blijven verschillen. Zo ontstaat een groeiende stroom van vakantiegangers die op bezoek gaan bij vrienden en familie in het land van herkomst. Deze vorm van toerisme geeft een enorme economische impuls.

De grootste verandering, vergeleken met 2011, zit in de gezinssamenstelling – meer ouderen, meer alleenstaanden, minder gezinnen. Er is een gevarieerde behoefte aan individuele vormen van toerisme, gericht op alle leeftijdsgroepen en interessegebieden.

Een duurzaam ideaalbeeld zoals beschreven vergt ook ontwikkelingen die vanzelf niet of niet snel genoeg zullen gaan. Hier is werk aan de winkel voor overheden, toeristische ondernemers en vooral ook toeristen zelf, de gewone mensen. Aanbevelingen van het UNWTO en UNEP zijn (UNWTO-UNEP-WMO, 2008): verlaag het energieverbruik, verbeter de energie-efficiency, gebruik meer duurzame energie en verminder uitstoot van broeikasgassen. Belangrijke doelstellingen voor de korte termijn zijn om duurzaamheid onder de aandacht van de consument te brengen (NBTC-NIPO, 2010). Aandacht is gewenst voor de complete productieketen. Een eerste stap is meer gebruik maken van lokale producten, voorzieningen en attracties. Dit vermindert vervoer en biedt mogelijkheden voor regionale economische ontwikkeling (Meyer, 2006). De productieketen van toeristische accommodaties eindigt met de productie van afval. Sommige partijen binnen de sector vorderen al met afvalvermindering, maar uiteindelijk is afvalpreventie het doel (Lansink & de Vries - in 't Veld, 2010). Kwetsbare gebieden moeten al tijdens de planvorming worden ontzien en toeristische attracties moeten zorgvuldig worden geïntegreerd in het landschap. Verkoop dan ook niet méér natuurlijke of dierlijke producten dan nodig en verantwoord.

Samenvattend kan gezegd worden dat redelijk te overzien is wat er nodig en mogelijk is voor een duurzamer samenleving en de bijdrage hierin van toeristische activiteiten. Een verbeteringslag in toerisme heeft grote invloed omdat het wereldwijd gezien een zeer grote sector is. Ook aan de Nederlandse economie draagt toerisme veel bij (CBS, 2010). Nederland heeft nu en in de toekomst aantrekkelijke mogelijkheden te bieden voor toeristen.

box 2 Authentieke beleving

Europa is nog steeds de bakermat van de oude cultuur. Dit imago kan veel meer worden benut. Nederland kan zich ontwikkelen tot de Duurzame Delta van Europa. Landschap, cultuur en duurzaamheid worden voor Nederland Unique Selling Points. Lokale gevoelens van identiteit en eigenheid kunnen worden aangemoedigd om vanuit gevoelens van eigenwaarde de toerist aandacht te kunnen schenken, met eigenschappen als authenticiteit, gastvrijheid, en het boeiende verschil. Dan ook blijven in de afnemende beroepsbevolking van Nederland voldoende mensen geïnteresseerd in werken voor de toeristische sector.

Wat kan er nu al gedaan worden?

Van overheden zoals we die anno 2011 kennen lijkt slechts beperkt stimulerend beleid te verwachten. Gelukkig is er sterke zelfregulering binnen de toeristische markt. Vele ondernemers streven al naar verduurzaming, aangemoedigd door overkoepelende organisaties en gedreven door economische en marketingoverwegingen. Duurzame producten zijn op de lange termijn zeker meer gevraagd, goedkoper en winstgevender dan niet-duurzame producten. Er zijn al vele mogelijkheden voor tijdbesteding die het aangename met het noodzakelijke combineren. Zo blijkt dat toerisme op diverse plaatsen een belangrijke bijdrage levert aan het in stand houden van de biodiversiteit. Het vormt een alternatieve economische sector als vervanger van zware industrie, jacht, houtkap of intensieve landbouw (Boomsma, 2010). Met een terugtrekkende overheid speelt lokaal particulier initiatief een steeds belangrijkere rol, zoals onder meer succesvol is aangetoond door grondbezitters in Zuid-Afrika (Jansen, 2010; Kololo, 2010). Het is aan de toeristen om zulke ontwikkelingen te helpen versnellen door het maken van de juiste en meest interessante keuzes. Toeristen van vandaag zijn mondig en kunnen, bijvoorbeeld via nieuwe media, duidelijk maken wat ze wel en niet willen, wat hun slechte en goede ervaringen waren. Kansen genoeg voor ondernemers om interessante vrijetijdsbesteding te bieden. Dan hebben toeristen in 2035 veel om uit te kiezen!

box 3 Alles inclusief

"Ga je mee naar Malaga?" zoemt Inge's Life Planner. Inge (68) is net terug van haar parttime baan en stapt op haar hometrainer om de Alpe d'Huez te beklimmen. Schoolvriendin Songul (67) is een echte trendsetter in mobiel leven. *"Ik heb een uitnodiging voor een persreis om een nieuw type vrij-leven-complex uit te testen. Wanneer gaan we? We kunnen morgen al vertrekken."* *"Het lijkt me een geweldige uitdaging ik ga graag met je mee."* *"Dan zie we elkaar morgen om 10.00 uur op de ViaVia van ABCoude."* Inge trapt na dit gesprek vol enthousiasme andermaal de virtuele Alpe d'Huez op.

Samenvatting OCF-themaraapport Toerisme

Naast woon- en relax-units beschikt het nieuwe complex van PureSmart over virtuele sport- en collegezalen, gamezalen, e-bibliotheken, een groot apps-centrum, multiculturele ontmoetingscentra, groente- en fruitflats, een grote kweekvijver met allerlei soorten vis en een ruimte waarin bio-arti-vlees wordt geproduceerd. Het hele complex is energieneutraal en de activiteiten van de gasten leveren energie op voor de omwonenden. Om het complex hebben veel bedreigde vis- en insectensoorten een nieuwe leefomgeving gevonden.

Door veel virtueel reizen hebben de dames op de locatie ruim de tijd voor elkaar, de prachtige natuur, het lezen van e-books en kunnen ze lekker lang genieten van de heerlijke maaltijden. Inge gaat dagelijks naar het sportcentrum, Songul legt dan contact met collega-journalisten om ervaringen te delen. Het aanbod aan spirituele workshops, kunstsessies en ecologische seminars overtreft hun verwachtingen. Je vindt hier alles voor een gezonde geest en een gezond lichaam.

Door de aanwezigheid van families met jonge kinderen, studenten, alleenreizenden en zilveren burgers is All-Life Inclusive een verrijking van het vrijetijds-aanbod. Je kunt er zowel voor een kort verblijf terecht als voor langere tijd zoals een overwintering. Met behulp van je persoonlijke Life Planner ben je altijd verzekerd van optimale zorg en contact met je sociale netwerk. Een modern, energieneutraal nomadenbestaan is met All-Life Inclusive in Malaga mogelijk geworden.

Bronvermelding

Literatuur:

- Boomsma, S. (2010). Linking biodiversity conservation and tourism. A comparison between the strategies of IUCN NL, Wetlands International and Wildlife Alliance. Ongepubliceerde Msc thesis. Wageningen: Wageningen Universiteit.
- Boschma, J. & Groen, J. (2007). Generatie Einstein, slimmer, sneller en socialer. Pearson Education Uitgeverij. ISBN 13: 9789022997734.
- Jansen, K. (2010). Private Protected Properties in South Africa: Tourism as a Tool for Conservation and Development? Ongepubliceerde Msc thesis. Wageningen: Wageningen Universiteit.
- Lansink, A. & de Vries - in 't Veld, H. (2010). De Kracht van de Kringloop. Druten: BnM Uitgevers. ISBN 978-90-894-7063-8.
- Meyer, D. (2006). Caribbean tourism, local sourcing and enterprise development: Review of the literature. Powerpoint Working Paper, 18, January 2006.
- NBTC (2008). Destinatie Holland 2020 – Toekomstvisie Inkomend Toerisme. Leidschendam: Nederlands Bureau Toerisme & Congressen.
- NBTC-NIPO Research (2010). Duurzame Vakantie: Ver Van Mijn Bed of Dichtbij Huis. Powerpoint-presentatie
- Platform Groene Grondstoffen. (2008). Bio-based economy in Nederland. Sittard: EnergieTransitie/Platform Groene Grondstoffen.
- UNWTO-UNEP-WMO. (2008). Climate change and tourism: Responding to global challenges. Madrid, Spanje: World Tourism Organization. ISBN 978-92-844-1234-1.
- Wackernagel, M. & Rees, W.E. (1996). Our Ecological Footprint: Reducing Human Impact on Earth. Gabriola Island, BC, USA: New Society Publishers. ISBN 0-86571-312-X.
- Wijnen, L. (2009). Waterverbruik & Toerisme. Wageningen: Wageningen Universiteit.

Overige bronnen:

- CBS. (2010a). Toerisme in Nederland – Het gebruik van logiesaccommodaties 2009. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 11 maart, 2011, van www.cbs.nl/NR/rdonlyres/EA5EA648-7C44-47E8-B2BC-EF54153C153B/0/2009g77pub.pdf .
- CBS. (2010b). Vakanties van Nederlanders 2009. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 11 maart, 2011, van www.cbs.nl/NR/rdonlyres/2B5B73B2-6D89-43EB-B3D3-35CFB8E33E47/0/2009g72pub.pdf .
- Kololo Game Reserve. (2010). Kololo Game Reserve. Geraadpleegd op 24 november, 2010, van <http://www.kololo.nl/> .

De deelnemers

Miranda Bens
Stefanie Boomsma
Elena Cavagnaro
Moniek van Daal
Sander Elzerman
Gijs van Hesteren
Kirsten Jansen
Johan Kasper
Wilma Lankhorst
Leon van Rijckevorsel
Remco Timmermans
Bertus van der Tuuk

De literatuurlijst in het boek

- Boomsma, S. (2010). *Linking biodiversity conservation and tourism: A comparison between the strategies of IUCN NL, Wetlands International and Wildlife Alliance*. Wageningen University Department of Environmental Sciences Socio Spatial Analysis.
- Boschma, J., & Groen, I. (2006). *Generatie Einstein: Slimmer, sneller en socialer: Communiceren met jongeren van de 21ste eeuw*. Amsterdam: Pearson Education.
- Jansen, K. (2010). *Private protected properties in South Africa: Tourism as a tool for conservation and development?* Wageningen: Wageningen UR.
- Lankhorst, W. (2011). *Toerisme in Nederland in 2035* [Niet gepubliceerd].
- Lankhorst, W. (2010). *Transitie naar duurzaam toerisme: Casus WaalWeelde*. [Masterthesis] Breda: Imagineering Academy.
- Lansink, A., & de Vries-in 't Veld, H. (2010). *De kracht van de kringloop: Geschiedenis en toekomst van de ladder van Lansink*. Druten: BnM Uitgevers.
- Meyer, D. (2006, januari). *Caribbean tourism, local sourcing and enterprise development: Review of the literature* [Working Paper 18]. Pro-Poor Tourism Partnership. Verkregen van www.propoortourism.org.uk/18_domrep.pdf
- NBTC (Nederlands Bureau Toerisme & Congressen). (2008). *Destinatie Holland 2020: Toekomstvisie inkomend toerisme*. Nederlands Bureau Toerisme & Congressen.
- NBTC (Nederlands Bureau Toerisme & Congressen) -NIPO Research. (2010). *Duurzame vakantie: Ver van mijn bed of dichtbij huis*. Gepresenteerd bij Duurzaam toeristisch ondernemen in de praktijk, Utrecht.
- PGG (Platform Groene Grondstoffen). (2009). *Bio-based economy in Nederland: Macro-economische verkenning van grootschalige introductie van groene grondstoffen in de Nederlandse energievoorziening*. D. van der Hoeven (Red.). Sittard: EnergieTransitie.
- Wackernagel, M., & Rees, W. E. (1996). *Our ecological footprint: Reducing human impact on the earth*. Gabriola Island, BC: New Society Publishers.
- Wijnen, L. (2009, december). Waterverbruik & toerisme: Deel 1 in een serie over de invloed van toerisme. *de Volkskrant*.
- WTO (World Tourism Organization) & UNEP (United Nations Environment Programme). (2008). *Climate change and tourism: Responding to global changes*. Madrid: World Tourism Organization.

Het boek

Duurzaam Denken Doen

Inspiratieboek voor onze gezamenlijke toekomst

Jan Jonker (eindredactie) en team van het project 'Our Common Future 2.0'

2011, 1ste druk, ISBN 978 9013090086

Omschrijving

Hoe ziet ons leven eruit in 2035? De doemscenario's van smeltende ijsbergen en vervuilde rivieren kennen we inmiddels wel. Maar kan het ook anders? Wie goed om zich heen kijkt, ziet dat er al veel gaande is. Steeds kritischer kijken we naar onze manier van wonen, werken, reizen, produceren en consumeren, leren en gezond blijven. We worden ons bewuster hoe het beter kan. Maar hoe versnellen we de verandering die we willen? Dit boek wil een positieve bijdrage leveren aan die verandering met tips, inspiratie en een agenda voor de toekomst.

Een groep van ruim 400 vrijwilligers heeft zich in het project 'Our Common Future 2.0' een jaar lang gebogen over de vraag hoe we kunnen doorstarten naar een meer duurzame toekomst.

Deze unieke denktank heeft de basis gelegd voor dit boek. Het gaat in op negentien actuele thema's, van economie tot spiritualiteit en van leiderschap tot afval. Voor elk van die thema's wordt een visie neergezet en worden tips gegeven. Samen levert dat een schat aan ideeën op voor iedereen die wil bijdragen aan een duurzame maatschappij. **Duurzaam Denken Doen** wil bijdragen aan positieve veranderingen voor de wereld van morgen.

Van elk verkocht exemplaar van dit boek gaat één euro naar de Stichting OCF 2.0 voor onderzoek op het terrein van duurzaamheid.

Verkrijgbaar als boek en e-book bij de Kluwershop:

www.kluwershop.nl/management/details.asp?pr=15241